

Strategi och samordning
Martin Snygg
010-240 44 93
martin.snygg@msb.se

Revidering av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om anmälan och identifiering av leverantörer av samhällsviktiga tjänster

Allmänt

Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

Centrala samhällstjänster är i hög utsträckning digitaliserade. Nya sätt att hantera, lagra och kommunicera information medför nya möjligheter men också nya risker. Förekomsten av sårbarheter i nätverk- och informationssystem, ökad it-relaterad brottslighet och det förändrade säkerhetsläget skapar ett stort behov av att arbeta systematiskt med informationssäkerhet samt skapa en samlad bild av inträffade incidenter. Incidenter kan hindra genomförandet av ekonomisk verksamhet, generera omfattande ekonomiska förluster och undergräva användarnas förtroende för tjänsterna. Detta gör att samhället behöver bli bättre i arbetet med informations- och cybersäkerhet. Detta gäller i synnerhet för leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

I syfte att skapa tillit till digital hantering av information och på det sättet förbättra den inre marknadens funktion antog Europaparlamentet och rådet det så kallade NIS-direktivet, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen. Genom NIS-direktivet ska en hög gemensam nivå av säkerhet i nätverks- och informationssystem inom unionen uppnås. Direktivet innebär bl.a. att leverantörer av samhällsviktiga och digitala tjänster ska vidta säkerhetsåtgärder i nätverk- och informationssystem samt rapportera incidenter. NIS-direktivet reglerar en miniminivå av informationssäkerhet. EUs medlemsländer kan för leverantörer av samhällsviktiga tjänster anta nya, eller behålla befintliga, informationssäkerhetskrav som är på samma nivå eller högre än de som NIS-direktivet ställer krav på.

I Sverige genomförs NIS-direktivet genom lag (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga- och digitala tjänster (fortsättningsvis

kallad lagen), förordning (2018:1175) om informationssäkerhet för samhällsviktiga- och digitala tjänster samt ett antal myndighetsföreskrifter.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) utfärdar närmare föreskrifter och allmänna råd om anmälan och identifiering av leverantörer av samhällsviktiga tjänster, systematiskt och riskbaserat informationssäkerhetsarbete och incidentrapportering för leverantörer av samhällsviktiga tjänster respektive digitala tjänster samt frivillig rapportering av incidenter i tjänster som är viktiga för samhällets funktionalitet.

Leverantörer av samhällsviktiga tjänster finns inom sektorerna energi, transport, bankverksamhet, finansmarknadsinfrastruktur, hälso- och sjukvård, leverans och distribution av dricksvatten samt digital infrastruktur och de kan vara statliga myndigheter, kommuner, regioner eller företag.

För att vara en leverantör av samhällsviktiga tjänster enligt lagen ska följande uppfyllas:

1. Aktören ska vara av det slag som anges i bilaga 2 till NIS-direktivet.
2. Aktören ska tillhandahålla en samhällsviktig tjänst.
3. Aktören ska vara etablerad i Sverige.
4. Tillhandahållandet av tjänsten ska vara beroende av nätverk och informationssystem.
5. En incident skulle medföra en betydande störning vid tillhandahållandet av tjänsten.

De aktörer som är aktiva inom en eller flera av de sektorer som omfattas av lagen behöver identifiera om de omfattas av regleringen.

För identifieringsarbetet hämtas stöd i MSB:s föreskrifter om anmälan och identifiering. I föreskrifterna specificeras närmare vilka tjänster inom varje sektor som ska anses vara samhällsviktiga och vad som är att anse som en betydande störning vid tillhandahållandet av tjänsten, det vill säga punkterna 2 och 5 ovan. Samtliga tjänster som omnämns i föreskrifterna bedöms vara beroende av nätverk och informationssystem. Beroendet av nätverk och informationssystem för att tillhandahålla tjänsten kan enligt MSB:s bedömning även vara kopplat till flera olika system, det behöver inte vara ett lokalt system utan kan även vara nätverk och informationssystem som används som stöd till liknande tjänster hos flera olika leverantörer. Med hänsyn till samhällets digitalisering är det idag få, om några, tjänster som inte har ett beroende till nätverk och informationssystem. Vid bedömningen av om en tjänst är beroende av nätverk och informationssystem bör enligt MSB:s uppfattning samtliga it-resurser som direkt och indirekt kan påverka den samhällsviktiga tjänsten beaktas.

Tjänsterna bedöms även genomgående levereras av sådana aktörer som anges i bilaga 2 till NIS-direktivet. Det ankommer dock på varje enskild aktör att göra en egen bedömning av huruvida de uppfyller kriterierna.

I föreskrifternas 2 kapitel regleras hur den aktör som har identifierat sig som en leverantör av samhällsviktig tjänst anmäler detta till respektive tillsynsmyndighet. Detta krävs för att Sverige ska kunna redovisa hur många leverantörer av samhällsviktiga tjänster som finns till EU, samt som underlag för tillsynsmyndigheternas tillsynsplanering.

I föreskrifternas 3 – 9 kapitel finns en förteckning över samhällsviktiga tjänster samt vilka kriterier som ska beaktas vid bedömningen av vad som avses med en betydande störning. För att informationen ska bli så lättillgänglig som möjligt för de som ska bedöma om de omfattas av lagen eller inte har definitionen av den samhällsviktiga tjänsten och kriterierna för betydande störning beskrivits samlat – det vill säga för varje sektor har därför följande skrivning använts: Med samhällsviktiga tjänster rörande (X sektor) där incidenter skulle medföra en betydande störning vid tillhandahållandet av tjänsten avses.

Därefter beskrivs tjänst och kriterier för sektorn.

Beskrivning av alternativa lösningar för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

Som ovan nämnts har Sverige valt att införa NIS-direktivet genom en ny lag, och en ny förordning, förordning (2018:1175) om informationssäkerhet i samhällsviktiga och digitala tjänster. Kraven i lag och förordning förtydligas genom myndighetsföreskrifter, bland annat dessa föreskrifter. Den samlade regleringen rörande NIS i Sverige benämns i det följande NIS-regleringen.

NIS-regleringen innebär att leverantörer av samhällsviktiga tjänster ska rapportera incidenter och arbeta med ett systematiskt och riskbaserat informationssäkerhetsarbete samt att sex utpekade myndigheter ska bedriva tillsyn över hur kraven i NIS-regleringen uppfylls. För att Sverige ska kunna uppfylla sina skyldigheter mot EU och för att syftet med NIS-direktivet ska kunna uppnås behöver aktörer i utpekade sektorer ett tydligt underlag för att kunna göra bedömningen om de omfattas av NIS-regleringen eller inte. För att aktörerna ska kunna arbeta långsiktigt med sin säkerhet behöver underlaget för bedömning även vara förhållandevis konstant, en aktör behöver kunna lita på att den bedömning som görs om aktören omfattas av NIS-regleringen eller inte är giltig över tid. Det är således centralt att sådant underlag tydliggörs på föreskriftsnivå. Avsaknad av sådana myndighetsföreskrifter bedöms resultera i allt för stor otydlighet och osäkerhet. Otydlighet om vilka som omfattas försvårar även för tillsynsmyndigheterna att bedriva tillsyn över rätt aktörer och en osäkerhet hos aktörerna inom respektive sektor.

Enligt förordningen ska föreskrifter om vilka tjänster som är samhällsviktiga uppdateras minst vartannat år. MSB genomför nu därför en uppdatering av myndighetens föreskrifter om anmälan och identifiering av leverantörer av samhällsviktiga tjänster (MSBFS 2021:9).

Ändringarna avser i huvudsak förtydliganden av definitioner och begrepp för att avgöra om en leverantör är samhällsviktig eller inte.

Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Föreskrifterna berör de aktörer som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen såsom direktivet har implementerats i Sverige genom NIS-regleringen.

Bland de som identifieras som leverantör av samhällsviktiga tjänster finns statliga myndigheter, kommuner, regioner och företag inom sektorerna energi, transport, bankverksamhet, finansmarknadsinfrastruktur, hälso- och sjukvård, leverans och distribution av dricksvatten samt digital infrastruktur. MSB har i samarbete med tillsynsmyndigheterna tolkat och definierat vilka exakta tjänster inom respektive sektor som omfattas, dvs. är samhällsviktiga tjänster.

Inom de olika sektorerna ser marknaderna helt olika ut, för vissa sektorer finns en eller få aktörer som berörs av lagen, exempelvis stamnätstjänst el. För andra sektorer finns många aktörer på en nationell marknad exempelvis inom transporter, eller många aktörer som var och en agerar på en begränsad marknad, exempelvis leverans och distribution av dricksvatten.

För en närmare beskrivning av samhällsviktiga tjänster inklusive kriterier för betydande störning i respektive sektor se [bilaga 1](#).

Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Bemyndigandet grundar sig på 3, 4 och 16 §§ förordningen (2018:1175) om informationssäkerhet för samhällsviktiga tjänster och digitala tjänster.

Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Vid arbetet med att ta fram föreskrifterna har målsättningen varit att en aktör enkelt ska kunna göra bedömningen om de utgör en leverantör av samhällsviktig tjänst eller inte. Den information som ska lämnas vid en anmälan till tillsynsmyndigheterna har begränsats till nödvändiga uppgifter och de direkta kostnadsmässiga konsekvenserna av regleringen bedöms därför vara mycket begränsade.

Kostnader för leverantörer av samhällsviktiga tjänster bör bedömas i ett helhetsperspektiv tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (2018:8) om informationssäkerhet för samhällsviktiga tjänster Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (2018:9) och allmänna råd om rapportering av incidenter för leverantörer av samhällsviktiga tjänster. Effekten av att en aktör identifierar sig som en leverantör av samhällsviktig tjänst med stöd av dessa föreskrifter är att krav kommer att ställas på hur leverantören bedriver sitt systematiska och riskbaserade informationssäkerhetsarbete och rapporterar incidenter till MSB. Leverantörens uppfyllnad av NIS-regleringen kommer även att omfattas av tillsyn som utförs av respektive sektors tillsynsmyndighet.

För de leverantörer som inte bedriver ett systematiskt och riskbaserat arbete idag kan krav i föreskrifterna initialt innebära något ökade kostnader. De flesta leverantörer torde dock redan i dag arbeta med informationssäkerhet på något sätt liksom hantera incidenter. Med stöd av existerande rutiner för att upptäcka och hantera incidenter internt bedöms den tillkommande kostnaden och konsekvensen för leverantören av att rapportera vissa incidenter till MSB vara begränsad. Regeringen beskriver konsekvenserna i prop. 2017/18:205 s 87 som att förslagen kan innebära något ökade kostnader och administrativa bördor för leverantörerna.

Syftet med NIS-regleringen är att skapa en hög nivå av säkerhet i nätverk och informationssystem för samhällsviktiga och digitala tjänster. De kriterier som finns i föreskrifterna har valts i samverkan med tillsynsmyndigheterna för att uppnå regleringens syfte men samtidigt utesluta sådana aktörer där störningar i deras verksamhet inte bedöms få en betydande påverkan på samhällets funktionalitet och försörjning. Vid utformningen av kriterier har även hänsyn tagits till marknadsstrukturen i respektive delsektor för att så långt möjligt undvika konkurrenspåverkan.

Med hänsyn till de kostnadsmässiga och andra konsekvenser som föreskrifternas kriterier medför för leverantörer av samhällsviktiga tjänster samt syftet med NIS-regleringen görs bedömningen att alternativa regleringar med andra kriterier inte uppfyller behoven. Risken med att sätta kriterier så att färre aktörer skulle omfattas av att NIS-regleringen blir att syftet att uppnå en hög säkerhet i nätverk och informationssystem för samhällsviktiga tjänster inte kan uppnås.

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Bedömningen är att föreskrifterna överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Direktivet började gälla från den 10 maj 2018, lag och förordning trädde i kraft 1 augusti samma år. Lag och förordning trädde i kraft 1 augusti 2018, MSB:s föreskrifter trädde i kraft 30 oktober 2018. Det är önskvärt att förändringarna av föreskrifterna görs i närtid eftersom nuvarande skrivningar skapar osäkerhet hos vissa aktörer inom Energi och Finansmarknadsinfrastruktur om de ska anmäla sig som leverantörer av samhällsviktiga tjänster respektive osäkerhet hos tillsynsmyndigheterna hur de ska hantera uppkomna tillsynsärenden rörande anmälan. Med tanke på att de uppdateringar som nu görs inte är omfattande och i huvudsak består av förtydliganden bedöms de uppdaterade föreskrifterna kunna träda i kraft 1 mars 2024.

De nya leverantörer som berörs av föreskrifterna kommer att behöva informeras genom speciella informationsinsatser som koordineras med Energimyndigheten. Den regelförenkling som justeringen av föreskrifterna medför för företag genom att tjänster som utförs av värdepapperscentraler och clearingverksamhet lyfts bort från föreskrifterna behöver även de kommuniceras på lämpligt sätt. Detta koordineras med Finansinspektionen

Företag

Beskrivning av antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen

Leverantörer av samhällsviktiga tjänster finns inom sju sektorer, energi, transporter, bankverksamhet, finansmarknadsinfrastruktur, hälso- och sjukvård, leverans och distribution av dricksvatten samt digital infrastruktur.

I de flesta sektorer behöver företagen vara relativt stora för att falla under de kriterier som gäller för att definieras som leverantör av samhällsviktiga tjänster. Det är inte möjligt att uppge exakt antal företag som berörs inom respektive sektor. I bilaga 1 görs en uppskattning för respektive sektor och delsektor. För tjänsten elnät, är kriteriet att man levererar el till en i Styrelprocessen identifierat elberoende samhällsviktiga el användare, vilket kan innebära att även små aktörer kan beröras.

Regleringen kan innebära att leverantörer av samhällsviktiga tjänster behöver ställa krav utifrån NIS-regleringen på sina underleverantörer. Sådana krav kan

komma att träffa både stora och mindre företag. Grundprincipen är att det är upp till parterna att i avtal reglera fördelning av kostnader och ansvar.

Beskrivning av vilken tidsåtgång regleringen kan föra med sig för företagen och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader.

Tidsåtgång och tillkommande administrativa kostnader för identifiering och anmälan bedöms vara försumbara. För att ytterligare hålla ned sådana kostnader har myndigheten tagit bort tidigare krav på att företagen, utöver att anmäla en kontaktperson, även ska anmäla vem som är ansvarig för incidentrapporteringskonton. Justeringen innebär en regelförenkling.

Beskrivning av vilka andra kostnader den föreslagna regleringen medför för företagen och vilka förändringar i verksamheten som företagen kan behöva vidta till följd av den föreslagna regleringen

När en aktör inom en sektor identifierat sig som leverantör av samhällsviktiga tjänster ställs krav på ett systematiskt och riskbaserat arbetssätt samt att rapportera incidenter till MSB.

För de leverantörer som inte bedriver ett systematiskt och riskbaserat arbete idag kan krav i föreskrifterna initialt ge obetydligt ökade kostnader. De flesta leverantörer torde redan i dag arbeta med informationssäkerhet på något sätt.

Beskrivning av i vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen

Ett av syftena med regleringen är att säkerställa att leverantörer får förutsättningar för att konkurrera på lika villkor genom att alla leverantörer av samhällsviktiga tjänster arbetar utifrån samma förutsättningar. Detta motverkar att en leverantör erbjuder en tjänst till lägre pris för att därefter ta ut extra kostnader från sina kunder när leveransen på grund av bristande informationssäkerhet inte fungerar. De leverantörer av samhällsviktiga tjänster som idag arbetar systematiskt och riskbaserat får därmed en mer rättvis konkurrenssituation. Kravet på incidentrapportering är lika för leverantörerna. Leverantörer som drabbas av många incidenter måste naturligtvis i högre grad rapportera till myndigheterna.

Beskrivning av hur regleringen i andra avseenden kan komma att påverka företagen

Många företag kanske inte är medvetna om att de levererar en samhällsviktig tjänst. Att identifieras kan därför innebära ökat fokus på kontinuitet i den samhällsviktiga tjänsten och säkerhet i nätverk och informationssystem.

Beskrivning av om särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid reglernas utformning

Vid utformningen av kriterier har volym och därmed indirekt storlek på företag varit en parameter. Små företag bedöms endast i undantagsfall beröras av regleringen.

I de fall små företag berörs är det på grund av att de tjänster de levererar är samhällsviktiga, några särskilda undantag avseende kravställningen ska därför inte göras.

Kommuner och landsting

Kommuner och regioner kan beröras om de uppfyller de kriterier som ställs i föreskrifterna och därmed är leverantörer av samhällsviktiga tjänster. Det görs ingen åtskillnad mellan offentliga och privata aktörer i regleringen. Som leverantör av samhällsviktiga tjänster kommer kommuner och regioner att beröras på samma sätt som övriga leverantörer. Effekterna beskrivs primärt under avsnittet "Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen".

Kontaktpersoner

Ange vem som kan kontaktas vid eventuella frågor

Kontaktperson för konsekvensutredningen gällande föreskrifter om anmälan och identifiering av leverantörer av samhällsviktiga tjänster är Martin Snygg som lämpligas nås på martin.snygg@msb.se eller 0771-240 240

Bilaga 1

Närmare beskrivning av samhällsviktiga tjänster inklusive kriterier för betydande störning i respektive sektor

Vid formuleringen av förteckningen över samhällsviktiga tjänster har NIS-direktivets skrivningar i bilaga II om typer av enheter enligt artikel 4.4 utgjort grunden. För vissa tjänster är texten i princip översatt från direktivet, för andra har mindre justeringar gjorts för att passa till den svenska marknaden. Där det varit möjligt har avgränsningar, begrepp och benämningar som redan används i svensk reglering använts. Målsättningen är att uppnå en harmoniserad nivå inom och mellan sektorerna avseende leverantörernas vikt för samhällets och den inre marknadens funktionalitet och försörjning.

I utformningen av kriterierna för vad som är betydande störning i en samhällsviktig tjänst har följande beaktats

1. Det antal användare som är beroende av den tjänst som den berörda enheten tillhandahåller.
2. Hur beroende andra sektorer enligt bilaga 2 till NIS-direktivet är av den tjänst som enheten tillhandahåller.
3. Vilken inverkan incidenter skulle kunna ha på ekonomisk och samhällelig verksamhet eller allmän säkerhet, uttryckt i grad och varaktighet.
4. Enhetens marknadsandel.
5. Hur stort geografiskt område som skulle kunna påverkas av en incident.
6. Enhetens betydelse för upprätthållandet av en tillräcklig tjänstenivå, med beaktande av tillgången till alternativa sätt för att tillhandahålla tjänsten.

Där det funnits möjlighet och varit lämpligt har etablerade klassificeringar och definitioner av de olika tjänsterna använts. Det har skett löpande avstämningar med tillsynsmyndigheterna, myndigheterna har även tillhandahållit underlag avseende beskrivning vad som identifierar en samhällsviktig tjänst.

Vid beskrivningen av tjänsterna och de kriterier som definierar en betydande störning har utgångspunkten varit att så långt möjligt säkerställa att bedömningen vad som är viktigt för att upprätthålla kritisk samhällelig och/eller ekonomisk verksamhet läggs på en så enhetlig nivå som möjligt oavsett sektor.

Sektorn Energi

För energislaget el:

Inom sektorn energi, delsektor elektricitet används begreppet "elföretag" för att beskriva de leverantörer som finns inom sektorn. Begreppet får en omfattande betydelse på den svenska marknaden, därför har begreppet konkretiserats genom uppdelning i flera olika tjänster i föreskrifterna:

- Transmissionsnätsföretag, TSO. Tjänsten är en förutsättning för det nationella elnätet i Sverige. Tjänsten levereras av en aktör.
- Regionnät är den viktiga länken mellan transmissionsnät och distribution respektive för anslutning av större produktion och har även stor betydelse för att hela Sverige ska ha tillgång till el. Tjänsten levererades när regleringen trädde ikraft av ett 20 tal aktörer.
- Eldistributionen i Sverige är diversifierad, med ett hundratal elnätbolag med stor skillnad i storlek. För elförbrukare så har samhället genom Energimyndighetens projekt Styrel prioriterat elberoende samhällsviktiga el användare. I MSB:s föreskrifter om anmälan och identifiering kopplas betydelsen av vilka nät som är av samhällsviktig betydelse till om elnäten tillhandahåller el till el användare av de högsta prioritetssklasserna i Styrel. Det kan medföra att även små elnätsföretag kan bli berörda, å andra sidan anser vi det nödvändigt att hänsyn tas till den prioritering inom området som samhället gjort genom arbetet i Styrel. Att endast använda kriterier på storlek av eldistributionsföretag skulle kunna medföra att en elanläggning hos en användare av de högsta prioritetssklasserna matas av nät som inte omfattas föreskrifterna vilket vore olyckligt.
- Inom elproduktion finns många anläggningar i Sverige. Generellt är det svårt att härleda enskilda produktionsanläggningars påverkan på eltillgången för hela systemet och än mindre till enskilda kunder. Dock så ökar samhällets beroende av enskilda anläggningars planerade produktion då andelen planerbar produktion och marginaler minskar. Speciellt inom vattenkraft, men även vindkraft, styrs och övervakas många kraftverk från ett fåtal driftcentraler, som är beroende av nätverks- och informationssystem för att säkerställa fungerande elproduktion. Dessa driftcentraler och deras nätverks- och informationssystem blir således särskilt viktiga. Med avgränsningen till kraftverk som är direkt, eller via produktionsnät anslutna till stam eller regionnät blir urvalsgrunden av vilka som kan definieras som leverantörer av samhällsviktiga tjänster, större anläggningar. Industrimottryck eller annan elproduktion direkt ansluten till industri bedöms som "inre tjänst" och undantas. Bedömningen är att cirka ett 60 tal aktörer uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster. Antalet har ökat i och med en strukturell

omställning inom energisektorn. I föreskrifterna är tröskelvärdet för installerad effekt i produktionsanläggningar 30 MW. Detta för att harmonisera regleringen med annan EU-reglering och för att utesluta verksamhet som har ringa systempåverkan. Det har också införts ett villkor där aktörer som bedriver produktion med balansrisk eller med stödtjänst för nätstabilitet anses uppfylla kriterierna för att vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster, oavsett effekt eller nivå på nätanslutningen.

- Elhandel är en mer finansiell aktivitet som utförs av elhandelsbolag. Ett antal elhandelsbolag har tecknat avtal med Svenska kraftnät att balansera felprognostiseringar i förbrukningen. Dessa aktörer ses som särskilt viktiga och omfattas därför av föreskrifterna. Bedömningen vid regleringens införande var att ungefär 50 aktörer uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster

Totalt bedömdes att ett par hundra leverantörer inom delsektorn el identifierar sig som leverantörer av samhällsviktiga tjänster med stöd av MSB:s föreskrifter om anmälan och identifiering av leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

För energislaget olja:

I NIS direktivet används begreppet olja. Olja är ett begrepp som omfattar allt från tunga produkter som bitumen (asfalttjära) via smörjoljor, industrioljor diverse bränslen samt de lätta produkterna nafta och gasol. Volymmässigt så utgörs de största mängderna av olika typer av bränslen och drivmedel till fordon. För att tydliggöra att de samhällsviktiga tjänsterna inom olja utgörs av hanteringen av flytande bränslen och drivmedel på delsektorn används genomgående dessa begrepp. Exempelvis betraktas inte smörjolja som en samhällsviktig tjänst.

I regleringen avseende olja i form av flytande bränslen och drivmedel tas ingen hänsyn till om oljan är av fossilt eller förnybart ursprung.

- Tjänsterna import, export, produktion, raffinering eller bearbetning domineras i dag av ett mindre antal stora aktörer. Inom delsektorn sker också utveckling av biodrivmedel som bedrivs på experimentlaboratorier, försöksanläggningar och produktionsanläggningar. Kriterierna som föreslås är en avvägning så att storskaliga försök ska undantas från regleringen samtidigt som konkurrensneutralitet ska kunna råda för kommersiella produkter på marknaden.
- Drivmedelslager kan vara allt från stora bergrum på hundratusentals kubikmeter till cisterner på enstaka kubikmeter. Föreslagna kriterier avgränsar omfattningen till de största och viktigaste depåerna i landet. För jetbränsle bedöms en lägre volym vara mer relevant. Det finns några mindre depåer på minst 20 000 m³ som bedöms ha en sådan

avgörande betydelse för regional försörjning att de ändå omfattas av regleringen.

Drivmedelslager finns ofta i depåer där flera aktörer samverkar om lastnings och lossningsutrustning på ett gemensamt område. Ur ett NIS perspektiv ska hela depån betraktas som ett objekt och volymerna i de olika cisternerna summeras eftersom depåerna ofta är de beroende av gemensamma nätverk. Alternativet inte göra en sådan summering skulle kunna innebära att enskilda cisterner på ett depåområde berörs av NIS, men inte den gemensamma lastnings- och lossningsutrustningen.

- Överföringstjänst i ledningar och distributionsnätverk för flytande drivmedel och bränslen finns i ganska ringa omfattning i Sverige. Oftast finns dessa inom industriområden och används endast internt och berörs därmed inte av NIS-regleringen. Logistikföretag för flytande drivmedel och bränslen är dock en viktig aktörskategori för distributionen av produkter inom Sverige. Antalet logistikföretag är svårbedömt då marknaden är under strukturförändringar i och med omställningen till elektrifiering och fossilfria alternativ. Bedömningen är att 25-30 aktörer inom sektorn uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

För energislaget gas:

Med gas enligt NIS-direktivet avses naturgas, biogas, gas från biomassa och andra gaser, i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i ett naturgassystem. Gas kan hanteras i gasform eller i flytande form, LNG. Gas är en viktig energikälla på kontinenten, men har inte samma omfattning i Sverige. Gas ingår ibland i stadsgas som är en blandning av metangas och luft. De definitioner som används är till stor del i enlighet med befintlig EU lagstiftning.

Systemansvar för transmissionssystem (TSO), systembalansansvarstjänst, liksom distributionssystem (DSO) samt all handel och leverans av gas med balansansvarstjänst omfattas av NIS-regleringen. Både naturgas och biogas kan ibland hanteras i kondenserad form (LNG/LBG), de ska dock i NIS betraktas som gas och inte ett flytande drivmedel eller bränsle. Kondenserad naturgas (LNG) hanteras i dag i liten omfattning, men kan få en betydande roll i framtida utveckling av gasnäten i Sverige.

Bedömningen är att cirka 10 aktörer i sektorn uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

Sektorn Transport

Tjänster inom transportsektorn kan, delas in i tre typer: trafikföretag som tillhandahålls av transportföretag, förvaltning av viktig trafikinfrastruktur och trafikledningstjänster.

Trafikföretag som tillhandahålls av transportföretag:

Inom transportområdet tillhandahålls många olika slags trafik tjänster av bl.a. lufttrafikföretag, rederier och järnvägsoperatörer. Inom vissa transportslag kan det finnas ett fåtal aktörer som tillhandahåller inhemska tjänster t.ex. inom järnvägstrafiken, medan det inom andra transportslag kan finnas flera olika aktörer som konkurrerar och tillhandahåller sina tjänster både globalt och lokalt t.ex. lufttrafikföretag. Vid bedömning av kriterier för att definiera leverantörer av samhällsviktiga tjänster inom delsektorn trafik tjänster har hänsyn tagits till den mängd passagerare eller gods som tjänsten/trafikslaget hanterar liksom hur stora de samhälleliga och ekonomiska konsekvenserna skulle bli av en störning i tillhandahållandet av tjänsten, exempelvis för handeln och tillgången på varor.

Förvaltning av trafikinfrastruktur:

En förutsättning för tillhandahållandet av många trafik tjänster är en fungerande trafikinfrastruktur, innefattande flygplatser, hamnar, järnvägar och vägnät.

Flygplatser ägs nästan uteslutande av statliga eller kommunala bolag. För förvaltning och underhåll av flygplatser svarar flygplatsoperatören. Flygplatser har en betydande funktion för passagerartrafiken och frakt av gods. För åren 2017 till 2019 så uppgick antalet passagerare på svenska flygplatser med linjefart och chartertrafik till mellan 37,9 – 39,3 miljoner passagerare per år. För året 2020 så var antalet passagerare på svenska flygplatser med linjefart och chartertrafik 9,4 miljoner. För åren 2017 till 2018 så uppgick mängden utrikesfrakt till mellan 137 200 – 139 600 ton. För året 2020 så var mängden utrikesfrakt 130 400 ton. Hänsyn har därför tagits till den mängd passagerare eller gods som tjänsten mottar och hanterar liksom hur stora konsekvenserna skulle bli av en störning i tillhandahållandet av tjänsten, exempelvis för passagerartrafiken, utrikeshandeln och tillgången på varor.

Hamnar ägs till stor del av kommunala förvaltningar eller av aktiebolag i olika ägarformer. Hamninnehavaren ansvarar för driften av hamnar och hamnanläggningar. Även hamnar bedöms ha en betydande funktion för passagerartrafiken och godstransporten. Därtill bedöms även den isbrytningsverksamhet som staten genom Sjöfartsverket ansvarar för vara av särskild vikt för att sjötransporterna i Sverige ska fungera.

För åren 2017 till 2019 så var antalet inresta passagerare från utländska hamnar mellan 13,4 – 13,6 miljoner passagerare per år. För året 2020 så var antalet inresta passagerare från utländska hamnar 5,7 miljoner passagerare. För avgående utrikes godshantering lastades under åren 2017 till 2019 mellan 64,1 – 69,6 miljoner ton gods per år, för år 2020 så uppgick den avgående utrikes godshandlingen till 64,9 miljoner ton gods. För ankommande utrikes godshantering lossades under åren 2017 till 2019 mellan 81,2 – 87 miljoner ton gods per år, för år 2020 lossades 79 miljoner ton ankommande gods från utrikes hamnar. Vid beskrivning av den samhällsviktiga tjänsten och utformningen av kriterierna för betydande störning har därför hänsyn tagits till

den mängd passagerare eller gods som hanteras i hamnar liksom hur stora konsekvenserna skulle bli av en störning för exempelvis passagerartrafiken, utrikeshandeln och tillgången på varor.

Även järnvägarna är viktiga för både person- och godstrafiken. Staten utgör den största aktören genom det nationella järnvägsnätet och ansvarar genom Trafikverket för byggande, drift och underhåll av det nationella järnvägsnätet. För åren 2017 till 2019 så uppgick godstransportarbetet på järnväg till mellan 21 838 – 22 794 miljoner tonkilometer. För året 2020 så uppgick godstransportarbetet till 22 094 miljoner tonkilometer. För åren 2017 till 2019 så uppgick persontransportarbetet på järnväg till mellan 13 331 – 14 617 miljoner personkilometer. För året 2020 så uppgick godstransportarbetet till 8 129 miljoner personkilometer.

Vissa kortare banor eller industrispår kan visserligen vara viktiga t.ex. för vissa industrianläggningar, lokaltrafik eller hamnar, betydelsen kan dock inte jämföras med det statliga järnvägsnätet. Mot denna bakgrund har de kriterier som satts upp för att avgöra om en störning kan bli betydande lagts på en sådan nivå att industrispår, lokala spår och museijärnvägar inte berörs.

Vägnätet utgör en viktig del av trafikinfrastrukturen. Staten utgör den största aktören genom att via Trafikverket ansvara för byggande, drift och underhåll av det nationella vägnätet. Alla kommuner är också vägmyndigheter för sina respektive vägnät. För de flesta vägar är beroendet av nätverks- och informationssystem för funktionaliteten begränsad. I storstäder är trafikstyrningen t.ex. genom ljussignaler viktig för att få en fungerande trafiksituation. Förslaget är att förutom det nationella vägnätet även vägnät ingående i storstadsområden ska omfattas. Detta på grund av att den stora trafikmängden snabbt ger stora störningar. De längre tunnlarna i Sverige befinner sig inom de upptagna storstadsområdena. Definitionerna av storstadsområden är hämtade från SCB.

Inom intelligenta transportsystem omfattas larmcentraler för eCall och NVDB (Nationell VägDataBas) som bedöms viktiga för välfungerande transporter via väg. I NVDB finns information om alla statliga, kommunala och enskilda vägar i Sverige. En mängd tjänster inom transportsektorn hämtar information från denna databas. NVDB förvaltas av Trafikverket. eCall är en larmtjänst i bilen som automatiskt larmar vid en olycka. eCall är standard i alla bilar som är typgodkända efter 31 mars 2018. eCall förvaltas idag av SOS Alarm.

Trafikledningstjänster:

Trafikledningstjänster dvs. flygkontrolltjänster, sjötrafikinformationstjänst och trafikledning inom järnväg är också viktiga för att upprätthålla ett fungerande trafiksystem. Störningar i trafikledningen kan påverka trafiksäkerheten eller leda till avbrott i trafiken. De bedöms därför som samhällsviktiga.

Bedömningen är att några hundratals aktörer uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster inom sektorn.

Sektorn Banktjänster

Regleringen på området är till stor del EU-gemensam och aktörerna kategoriseras bl a utifrån de regelverk som tillämpas av tillsynsmyndigheten. De samhällsviktiga tjänster inom bankverksamheter som berörs av NIS-regleringen bedöms i Sverige utgöras av de betaltjänster som anges i 1 kap 2 § 1-6 lagen (2010:751) om betaltjänster.

De tjänster som berörs:

1. tjänster som gör det möjligt att sätta in kontanter på ett betalkonto samt de åtgärder som krävs för förvaltning av kontot,
2. tjänster som gör det möjligt att ta ut kontanter från ett betalkonto samt de åtgärder som krävs för förvaltning av kontot,
3. genomförande av betalningstransaktioner, inklusive överföring av medel på ett betalkonto, genom
 - a) autogiro,
 - b) kontokort eller andra betalningsinstrument, eller
 - c) kontobaserade betalningar
4. genomförande av betalningstransaktioner, när medlen täcks av ett kreditutrymme, genom
 - a) autogiro,
 - b) kontokort eller andra betalningsinstrument, eller
 - c) kontobaserade betalningar,
5. utgivning av betalningsinstrument eller inlösen av transaktionsbelopp där ett betalningsinstrument har använts,
6. penningöverföring,

Samtliga typer av ovan nämnda tjänster betraktas som samhällsviktiga. I 1 kap 2 § lag (2010:751) om betaltjänster definieras även betalningsiniteringstjänster och kontoinformationstjänster som betaltjänster, dessa bedöms dock inte vara av en sådan betydelse för samhällets funktionalitet att de ska betraktas som samhällsviktiga.

De utvalda tjänsterna kan tillhandahållas av aktörer av olika storlek, och därmed ha olika betydelse ur ett samhällsperspektiv. I föreskrifterna görs därför en ytterligare avgränsning genom kriterier för bedömning av betydande störning. För att vara en leverantör av samhällsviktig tjänst ska en aktör inte bara tillhandahålla en eller flera av de ovan nämnda betaltjänsterna utan ska även utgöra:

- ett kreditinstitut enligt 1 kap. 5 § 10 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse som enligt Finansinspektionens årliga tillsynskategorisering tillhör kategori 1 eller 2, eller
- ett utländskt kreditinstitut som driver finansieringsrörelse i Sverige genom en filial med en balansomslutning om minst 500 miljarder kronor.

Bedömningen är att cirka ett 10 tal aktörer uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

Sektorn Finansmarknadsinfrastruktur

Regleringen på området är till stor del EU-gemensam och aktörerna kategoriseras bl a utifrån de regelverk som tillämpas av tillsynsmyndigheten. Finansmarknadsinfrastrukturen upprätthålls av ett antal aktörer. I syfte att säkerställa att NIS-regleringen endast omfattar de mest centrala handelsplatserna, dvs. de som bedöms vara samhällsviktiga och där en incident skulle kunna orsaka en betydande störning, har en avgränsning satts på handelsomsättningen om minst 1 miljard kr/dag. Någon avgränsning avseende centrala motparter bedöms inte behöva göras eftersom alla centrala motparter bedöms uppfylla kriterierna för att vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster. Sverige har en av Europas största värdepappersmarknader och majoriteten av de svenska betalningarna går igenom den clearingverksamhet som numera omfattas av föreskrifterna. Dessa leverantörer har tidigare omfattats av regleringen med hänsyn till sin betydelse för den svenska finansiella stabiliteten. En förnyad analys av NIS-direktivet har dock gjort det möjligt att förenkla regleringen ytterligare och lyfta bort dessa typer av företag från tillämpningsområdet.

Bedömningen är att ett fåtal aktörer uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

Sektorn Hälso- och sjukvård

Det finns ett stort antal aktörer i sektorn, både offentliga och privata. Utgångspunkten för formuleringen i föreskrifterna är att aktören ska vara vårdgivare och bedriva hälso- och sjukvård. Hälso- och sjukvård respektive vårdgivare definieras i 1 kap 2-3 § patientsäkerhetslagen (2010:659).

Inom sektorn är det inte bara de största vårdgivarna som akutsjukhusen som är samhällsviktiga. Även mindre aktörer kan spela en viktig roll för samhällets funktionalitet på regional och lokal nivå. De minsta vårdgivarna bedöms dock inte fylla en sådan roll. Kriteriet för bedömning om en aktör omfattas av NIS-regleringen har därför satts till vårdgivare där antalet årsanställd legitimerad vårdpersonal överstiger 50 personer. Antalet sysselsatta personer ansluter till EU:s definition av antal små företag enligt definitionen i kommissionens rekommendation 2003/361/ EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag.

Sektorn Leverans och distribution av dricksvatten

Det finns några olika typer av aktörer inom sektorn. Leverans och distribution av dricksvatten sker ofta genom kommuner som förser tätorter med omkringliggande områden med dricksvatten, men det finns även samfälligheter eller föreningar som distribuerar vatten. Några stora aktörer både producerar och distribuerar dricksvatten i flera kommuner. Några kommuner köper sitt dricksvatten av en extern aktör för distribution inom egen kommun. Det förekommer olika former av samarbeten mellan kommuner. Många privatpersoner har egen vattenförsörjning.

I föreskrifterna avgränsas tillämpningsområdet till leverans och distribution av dricksvatten som tillhandahålls minst 20 000 personer enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Om en beräkning av hur många personer som tillhandahålls dricksvatten behöver göras bör 200 liter per person och dygn användas. Det är den vedertagna omräkningsfaktorn enligt EU:s dricksvattendirektiv 98/83/ EG.

I Sverige finns generellt sett god tillgång på vatten av god kvalitet i yt- och grundvattentäkter. Förpackat dricksvatten bedöms därför inte ha samma betydelse som i många andra delar av Europa. Förpackat dricksvatten produceras ofta som en liten produkt i ett bredare dryckessortiment och bedöms i Sverige inte utgöra en samhällsviktig tjänst.

Bedömningen är att cirka 200 aktörer uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

Sektorn Digital infrastruktur

Inom digital infrastruktur utgör administration av toppdomäner samt DNS-tjänster samhällsviktiga tjänster.

Som kriterium för att bedöma betydande störning i toppdomäner har i föreskrifterna antalet domännamn som är registrerade på toppdomänen valts. Antalet bedöms ge en god grund för bedömningen när en registreringsenhet för en toppdomän är av sådan storlek att en sådan registreringsenhet bör anses vara en leverantör av samhällsviktig tjänst.

När det gäller registreringsenheter för toppdomäner så berörs två domäner, .se och .nu.

DNS-tjänster tillhandahålls av många olika aktörer, även för intern hantering av namnuppslag ex vis inom företagsnätverk. Föreskriften gäller stora kommersiella aktörer som allmänt tillhandahåller tjänsterna. DNS-tjänster i form av en rekursiv namnservertjänst som i genomsnitt per 30 dagar besvarar fler än 15 000 DNS förfrågningar per sekund, eller en auktoritativ namnservertjänst som har fler än 25 000 aktiva domännamn anslutna. Incidenter i tjänster med färre användare/ aktiva domännamn bedöms inte orsaka betydande störningar.

Tjänsterna levereras av många leverantörer. Det är dock endast en minoritet av leverantörerna av auktoritativa namnservertjänster som ansvarar för auktoritativa namnservertjänster för en mängd om minst 9 000 registrerade domäner/zoner. Bedömningen är att cirka 30 aktörer uppfyller kriterierna för att anses vara leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

För rekursiva namnservertjänster är gränsvärdet 15 000 förfrågningar per sekund. Antalet DNS-förfrågningar per sekund varierar från 15 per sekund upp till ca 100 000 per sekund vid en undersökning gjord av Post- och telestyrelsen. Med ett gränsvärde på 15 000 förfrågningar per sekund kommer endast de största leverantörerna som är samhällsviktiga att omfattas. Eftersom en stor

del av antalet DNS-förfrågningar härrör från mänsklig aktivitet kommer antalet förfrågningar per sekund variera med människors dygnsrytm. För att undvika en situation där leverantören från en sekund till nästa kan hamna över och under gränsvärdet bör kriteriet beräknas som ett medelvärde över en längre tidsperiod. Kriteriet beräknas därför som ett medelvärde över en period om 30 dagar.